

Nader onderzoek drie RWZI's in het Westerkwartier

**Inventarisatie, effecten en maatregelen
steenmarter, vleermuizen en jaarrond
beschermden nesten in het kader van de Wet
natuurbescherming**

**A.R. Balk
K.D. Jipping
C.J. Schuilenga**

Bureau Waardenburg
Ecologie & Landschap

Nader onderzoek drie rwzi's in het Westerkwartier

Inventarisatie, effecten en maatregelen
steenmarter, vleermuizen en jaarrond beschermde
nesten in het kader van de Wet natuurbescherming

A.R. Balk
K.D. Jipping
C.J. Schuilenga

Nader onderzoek drie rwzi's in het Westerkwartier

Inventarisatie, effecten en maatregelen in het kader van de Wet natuurbescherming

A.R. Balk
K.D. Jipping
C.J. Schuilenga

Status uitgave: definitief

Rapportnummer: 20-230
Projectnummer: 20-0203
Datum uitgave: 16-11-2020
Foto's omslag: A.R. Balk / Bureau Waardenburg bv
Projectleider: J.H. van der Heide
Tweede lezer: J.H. van der Heide
Naam en adres opdrachtgever: Waterschap Noorderzijlvest
Postbus 18
9700 AA Groningen
Akkoord voor uitgave: Ir G.H. Bonhof,

Paraaf:

Graag citeren als: A.R. Balk, K.D. Jipping, C.J. Schuilenga. 2020. Nader onderzoek steenmarter, vleermuizen en jaarrond beschermde nesten drie rwzi's in het Westerkwartier. Bureau Waardenburg Rapportnr.20-230. Bureau Waardenburg, Haren.

Trefwoorden: steenmarter, vleermuizen, grote gele kwikstaart, roofvogels, buizerd, zwarte kraai, jaarrond beschermde nesten.

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Waterschap Noorderzijlvest

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Bureau Waardenburg bv hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Bureau Waardenburg, Varkensmarkt 9 4101 CK Culemborg, 0345 51 27 10, info@buwa.nl, www.buwa.nl

Voorwoord

Waterschap Noorderzijlvest is voornemens om drie rioolwaterzuiveringen (rwzi) gedeeltelijk te slopen en/of te renoveren. In november 2019 is een quickscan uitgevoerd naar de effecten van de ingreep op Natura 2000-gebieden en beschermde soorten in (de omgeving van) het plangebied (van der Heide, 2019). Hieruit bleek dat deze ingreep effecten zou kunnen hebben op beschermde soorten, te weten steenmarter, jaarrond beschermde nesten van roofvogels en grote gele kwikstaart en vleermuizen.

Waterschap Noorderzijlvest heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt de effecten als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden op beschermde soorten te onderzoeken.

In het kader van de Wet natuurbescherming heeft Bureau Waardenburg in 2020 het plangebied geïnventariseerd op jaarrond beschermd nest en/of geschikte holtes voor vleermuizen en de effecten van de werkzaamheden op deze soorten bepaald.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

J.H. van der Heide	projectleiding, kwaliteitsborging
A.R. Balk	veldwerk, rapportage, fotografie
K.D. Jipping	veldwerk, rapportage
C.J. Schuilenga	rapportage

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hen uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is ISO-gecertificeerd.

Vanuit Waterschap Noorderzijlvest werd de opdracht begeleid door mevrouw Baggerman. Wij danken haar voor de prettige samenwerking.

Veldonderzoek is altijd een momentopname. Bureau Waardenburg waarborgt dat het onderzoek is uitgevoerd door deskundige onderzoekers volgens de gangbare standaardmethoden. Het bureau is niet aansprakelijk voor waarnemingen van soorten door derden en waarnemingen die na afronding van de studie bekend worden gemaakt.

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	5
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding en doel	6
1.2 Verantwoording	7
2 Drie RWZI's gemeente Westerkwartier	8
2.1 Beschrijving plangebied	8
2.2 Uit te voeren werkzaamheden	10
3 Aanpak inventarisatie	11
3.1 Methodiek vleermuizen	11
3.2 Methodiek jaarrond beschermde nesten	11
3.3 Methodiek steenmarter (<i>Martes foina</i>)	12
4 Betekenis van de drie RWZI's voor beschermde soorten	13
4.1 Vleermuizen	13
4.2 Jaarrond beschermde nesten	14
4.3 Steenmarter	15
5 Effecten van de ingreep en te treffen maatregelen	16
5.1 Vleermuizen	16
5.2 Jaarrond beschermde nesten	18
5.3 Steenmarter	18
5.4 Conclusies en maatregelen beschermde soorten	19
Literatuur	21
Bijlage I Wettelijk kader	22

Samenvatting

Waterschap Noorderzijlvest is initiatiefnemer voor de sloop en renovatie van drie rwzi's in het Westerkwartier. Bij uitvoering van de werkzaamheden zal rekening moeten worden gehouden met beschermde soorten.

De Wet natuurbescherming heeft als doel het voor de lange termijn beschermen en gebruiken van biodiversiteit. Sommige handelingen en ontwikkelingen kunnen de natuur schaden en zijn daarom krachtens de wet verboden. Is dat het geval dan moet er ontheffing worden aangevraagd voor het overtreden van een verbodsbepaling. Bureau Waardenburg heeft op basis van veldonderzoeken (in de periode van april t/m september 2020) en bronnenonderzoek de effecten van deze ingreep onderzocht en beoordeeld of voor genoemd initiatief een ontheffing moet worden aangevraagd.

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming. Indien de werkzaamheden worden uitgevoerd met inachtneming van de hieronder genoemde maatregelen, wordt overtreding van verbodsbepalingen voorkomen.

Randvoorwaarden / Maatregelen bij uitvoering werkzaamheden

- Verstoring van vogelnesten die in gebruik zijn dient voorkomen te worden. Dit kan door bomen en struiken buiten het broedseizoen te verwijderen en/of bebouwing buiten het broedseizoen te slopen. Het rooien van beplanting en/of slopen van bebouwing binnen het broedseizoen is mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van vogels worden verstoord. Voor het broedseizoen wordt in het kader van de Wet natuurbescherming geen standaard periode gehanteerd. De lengte en de aanvang van het broedseizoen verschilt per soort. Globaal moet rekening gehouden worden met de periode half maart tot september.
- Het doden van een steenmarter dient te worden voorkomen. Daarom dient voorafgaand aan de verwijdering van de container bij Marum, te worden nagegaan of de steenmarter zich onder de container bevindt. Zo ja, dient hij eerst te worden weggejaagd.

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming. In dit kader gelden voor uitvoering van de werkzaamheden de hieronder genoemde voorwaarden.

- Voor de volgende soorten dient ontheffing te worden aangevraagd indien de bomen in de noordoosthoek van rwzi Marum worden gekapt: gewone dwergvleermuis

De gegevens over de aanwezigheid van bovengenoemde zijn houdbaar tot drie jaar na afronding van het veldonderzoek. Indien de in dit rapport beschreven ingreep wijzigt dan wel wordt uitgevoerd na 2023 kan een actualisatie van het onderzoek nodig zijn.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Waterschap Noorderzijlvest is voornemens om drie rioolwaterzuiveringen (rwzi's) gedeeltelijk te slopen en/of te renoveren. In november 2019 is een natuurtoets uitgevoerd naar de effecten van de ingreep op Natura 2000-gebieden en beschermde soorten in (de omgeving van) het plangebied (van der Heide, 2019). Naar aanleiding hiervan is nader onderzoek uitgevoerd. Bij alle drie de rwzi's is onderzocht of er nesten in gebruik zijn door vogels met een jaarrond beschermd nest. Naast dit onderzoek is bij rwzi Marum onderzoek gedaan naar het gebruik van de container bij de ingang door steenmarter en is in Marum onderzocht of er verblijfplaatsen van vleermuizen in de bomen aanwezig zijn en of er een vliegroute aanwezig is langs de westelijke bomenrij. Deze notitie bevat de resultaten van dit onderzoek. Deze soorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (zie Bijlage I voor wettelijk kader).

De Wet natuurbescherming heeft als doel het behoud van de biodiversiteit en duurzaam gebruik van de bestanddelen daarvan. Sommige handelingen en ontwikkelingen kunnen de natuur, en daarmee de biodiversiteit, schaden en zijn daarom krachtens de wet verboden. Is dat het geval dan is er ontheffing nodig voor het overtreden van een verbodsbepaling. In specifieke gevallen geldt een vrijstellingsregeling. Als de schade betrekking heeft op een Natura 2000-gebied moet een vergunning worden aangevraagd.

Dit rapport beschrijft de uit te voeren werkzaamheden (§ 2.2) en de methodiek (hoofdstuk 3) bij de in 2020 uitgevoerde inventarisatie. De effecten van de ingreep op beschermde en/of bijzondere soorten planten en dieren zijn in beeld gebracht en getoetst aan de verbodsbepalingen uit de natuurwetgeving. Daarbij is ingegaan op de volgende vragen:

- Welke functie heeft het plangebied voor vleermuizen, steenmarter en vaste verblijfplaatsen voor vogels? (hoofdstuk 4)
- Welke effecten op deze soorten heeft de ingreep? (hoofdstuk 5)
- Kunnen de effecten een wezenlijke negatieve invloed op deze soorten hebben? (hoofdstuk 5)
- Welke maatregelen om schade aan beschermde soorten te voorkomen of beperken zijn noodzakelijk? (hoofdstuk 5)
- Welke verbodsbepalingen worden overtreden, is voor het werk een ontheffing nodig? (hoofdstuk 5)

In dit rapport wordt verslag gedaan van bronnen- en veldonderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten. Het doel is te bepalen of de voorgenomen werkzaamheden leiden tot overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming.

1.2 Verantwoording

De toetsing is een effectbepaling en -beoordeling op basis van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied en de directe omgeving voor deze soorten en de voorgenomen ingreep. De toetsing is opgesteld op basis van het in 2020 uitgevoerde veldwerk, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

Veldbezoek

De plangebieden zijn tussen april en oktober in totaal acht maal bezocht. Vier maal voor jaarrond beschermde nesten en de steenmarter en vier maal voor vleermuizen. Tijdens de terreinbezoeken is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, holen, uitwerpselen, haren, etc). Op basis van terreinkenmerken en *expert judgement* is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten. De onderzoeksopzet voor de vleermuizen is gebaseerd op het Vleermuisprotocol 2017. Voor detailinformatie inzake de onderzoeksmethodiek wordt verwezen naar Hoofdstuk 3.

De in dit rapport gepresenteerde gegevens over beschermde soorten zijn houdbaar tot drie jaar na afronding van het veldonderzoek. Indien de in dit rapport beschreven ingreep wijzigt dan wel wordt uitgevoerd na 2023 kan een actualisatie van het onderzoek nodig zijn.

Medewerkers

Het onderzoek is uitgevoerd door Anne Balk (steenmarter en jaarrond beschermde nesten) en Ken Jipping (vleermuizen). De rapportage is opgesteld door Anne Balk, Ken Jipping en Corine Schuilenga. Aansturing en kwaliteitscontrole heeft plaatsgevonden door Jan Erik van der Heide, projectleider bij Bureau Waardenburg. Deze onderzoekers zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hen uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg is door Certiked ISO-gecertificeerd overeenkomstig NEN-EN-ISO 9001:2015.

2 Drie rwzi's gemeente Westerkwartier

2.1 Beschrijving plangebied

Het plangebied bestaat uit drie rwzi's, namelijk in Gaarkeuken, Zuidhorn en Marum. De rioolwaterzuiveringen liggen veelal in landelijk gebied (van der Heide, 2019).

Zuidhorn

Het plangebied in Zuidhorn (Figuur 2.1) ligt ten noordwesten van Zuidhorn en wordt aan de noordkant begrensd door het Van Starckenborghkanaal, in het westen door het Hoendiep en in het zuidoosten door een park met nieuwbouwwoningen. Rond de rwzi is een brede gevarieerde houtwal met redelijk hoge bomen en een sloot aanwezig. Tevens is aan de westzijde een drassig gebied aanwezig. Hiermee heeft deze rwzi de meeste variatie aan biotopen. Het terrein is voorzien van gras, plaatselijk verhardingen, bezinktanks en enkele kleine gebouwen.

Figuur 2.1 Ligging plangebied Zuidhorn (rood omlind). (Esri Nederland, Community Map Contributors)

Gaarkeuken

Het plangebied in Gaarkeuken (Figuur 2.2) wordt aan de noordkant begrensd door het Hoendiep. Aan de oosten en zuidkant ligt het bedrijf Indaver locatie Top Gaarkeuken, een bedrijf waar groenafval gebracht kan worden. Ten westen ligt een grasland. Rond de rwzi is een smalle bosschage met bomen en een sloot aanwezig. Het terrein is voorzien van gras, plaatselijk verhardingen, bezinktanks en enkele gebouwtjes.

Figuur 2.2 Ligging plangebied Gaarkeuken (rood omlijnd). (Esri Nederland, Community Map Contributors)

Marum

Het plangebied in Marum (Figuur 2.3) wordt aan de noordkant begrenst door het Oude diep. Aan de oostkant ligt een bedrijventerrein, langs de zuidrand de A7 en aan de oostkant een akker. Rond de rwzi is een smalle bosschage met bomen en een sloot aanwezig. Het terrein is voorzien van gras, verhardingen, bezinktanks en enkele gebouwen.

Figuur 2.3 Ligging plangebied Marum (rood omlijnd). (Esri Nederland, Community Map Contributors)

2.2 Uit te voeren werkzaamheden

Waterschap Noorderzijlvest is voornemens om aan de rioolwaterzuiveringen verschillende sloop- en renovatiewerkzaamheden uit te voeren:

Gaarkeuken

De rwzi Gaarkeuken wordt vervangen door een nieuwe rwzi, waarbij wellicht onderdelen van de bestaande zuivering worden hergebruikt. Dit betekent een capaciteitsvergroting van deze rwzi en dus ook meer transportbewegingen tijdens de gebruikersfase.

Marum en Zuidhorn

De zuiveringen in Marum en Zuidhorn verliezen hun functie als zuivering. Bij deze locaties wordt nog nader onderzocht of bijvoorbeeld de nabezinktank van Marum en Zuidhorn kan worden hergebruikt als bufferopslag voor het influent. Op de locaties van beide zuiveringen in Marum en Zuidhorn wordt een rioolemaal gebouwd. Deze moet het afvalwater verpompen naar de nieuwe zuivering in Gaarkeuken.

3 Aanpak inventarisatie

3.1 Methodiek vleermuizen

Het onderzoek naar de geschiktheid van het plangebied voor vleermuizen is verricht conform het Standaardvleermuisprotocol (versie 2017). Uitgangspunt daarvoor zijn de voorwaarden ten aanzien van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis. Het onderzochte gebied is viermaal bezocht, tweemaal in mei-juli gericht op zomer- en kraamverblijven en tweemaal in augustus - september gericht op paar- en overwinteringsplaatsen. Er is tijdens het onderzoek naar verblijfplaatsen ook gekeken naar mogelijke vliegroutes.

Tabel 3.1 Omstandigheden veldbezoeken vleermuizen

Datum	22-05-2020		10-07-2020		01-09-2020		22-09-2020	
	Begin	Eind	Begin	Eind	Begin	Eind	Begin	Eind
Tijdstip	21:30	23:30	03:15	05:15	23:20	01:20	22:30	0030
Temperatuur	19°C	17°C	12°C	11 °C	13°C	12°C	14°C	12°C
Bewolking	Half bewolkt	Half bewolkt	Licht bewolkt	Half Bewolkt	Onbewolkt	Onbewolkt	Licht bewolkt	Licht bewolkt
Windkracht	2 Bft	1-2 Bft	1-2 Bft	2 Bft	1 Bft	1 Bft	2 Bft	2 Bft
Neerslag	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen

Tijdens het veldwerk is gelet op roepende dieren en verblijfplaats indicerend gedrag (in- en uitvliegende dieren, baltsvluchten en het zwermgedrag). Ook is gelet op sociale geluiden van vleermuizen rond uitvliegtijd. Vlak voor het uitvliegen van vleermuizen uit een verblijfplaats kunnen sociale geluiden worden gehoord.

Apparatuur, materieel

Er is bij het vleermuisonderzoek gebruik gemaakt van een batdetector van het type Peterson D240x, voorzien van opname-apparatuur (Zoom H2N). Geluidsopnames van lastig van elkaar te onderscheiden soorten zijn met het programma Batexplorer gedetermineerd. Daarnaast is ook gebruikgemaakt van een led-zaklamp, waarmee zwermgedrag kan worden vastgesteld .De bezoeken zijn uitgevoerd bij goede weersomstandigheden. Het onderzoek is lopend uitgevoerd.

3.2 Methodiek jaarrond beschermde nesten

Grote gele kwikstaart

Voor de grote gele kwikstaart is de handleiding broedvogels van SOVON aangehouden. In totaal zijn vier bezoeken gebracht, namelijk op 11 april, 21 april, 6 mei en 15 mei. Hierbij is door middel van zicht- en geluidswaarnemingen vastgesteld of de soort aanwezig is in het

plangebied en territorium- of nestindicerend gedrag vertoont. Tevens is onderzocht of de in eerdere jaren door grote gele kwikstaart gebouwde nesten opnieuw in gebruik zijn.

Jaarrond beschermde nesten roofvogels

Voor het onderzoek naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van roofvogels is het Kennisdocument buizerd gevolgd. Voor buizerd is de optimale onderzoeksperiode tussen maart en half mei. De vier bezoeken zijn daarom tussen 10 april en half mei gebracht. Hierbij is gelet op waarnemingen van roofvogelnesten. Daarnaast is aan de hand van zicht- en geluidswaarnemingen vastgesteld of roofvogels aanwezig waren, en/of territorium- of nestindicerend gedrag vertoonden. Hierbij is gebruikgemaakt van een verrekijker en een telescoop.

3.3 Methodiek steenmarter (*Martes foina*)

Voor steenmarter is geen onderzoeksprotocol beschikbaar. Om de container bij rwzi Marum te onderzoeken op een steenmarterverblijfplaats, is tijdens de veldbezoeken gezocht naar sporen (uitwerpselen, prooiresten, loopsporen) en nesten van steenmarter.

4 Betekenis van de drie rwzi's voor beschermde soorten

In dit hoofdstuk wordt de betekenis van het plangebied voor beschermde soorten beschreven op basis van de resultaten van de inventarisatie en beschikbare bronnen. Tevens wordt de functionele leefomgeving van de beschermde soorten beschreven en wordt een inschatting gemaakt van de populatiegrootte in het plangebied.

4.1 Vleermuizen

Bronnenonderzoek

Uit de afgelopen vijf jaar zijn meerdere waarnemingen bekend van gewone dwergvleermuis en laatvlieger (NDFP 2020 (i)) in het plangebied in Zuidhorn. Deze waarnemingen zijn gedaan langs de westelijke sloot. In de andere twee plangebieden zijn geen waarnemingen bekend.

Veldonderzoek

Tijdens het nader onderzoek is de gewone dwergvleermuis op de locatie rwzi Marum aangetroffen. Er zijn ook tweemaal rosse vleermuizen waargenomen, deze vlogen echter hoog over en toonden geen binding met plangebied. Ten tijde van het onderzoek was weinig activiteit. Per bezoek zijn ten hoogste één tot twee gewone dwergvleermuizen vastgesteld.

Verblijfplaatsen

In het najaar 2020 is één baltsend mannetje gewone dwergvleermuis op de locatie rwzi Marum gehoord. Er is op basis van het baltsgedrag één paarverblijfplaats vastgesteld (Figuur 4.1). Bij het onderzoek naar paarverblijfplaatsen zijn geen invliegende of uitvliegende exemplaren waargenomen.

Gewone dwergvleermuizen maken jaarrond gebruik van gebouwen. Alleen paarverblijfplaatsen en verblijfplaatsen van individuele dieren worden ook wel in bomen aangetroffen. Ze zullen niet overwinteren in bomen (BIJ12 2017¹).

Figuur 4.1 Indicatie van de locatie paarverblijfplaats gewone dwergvleermuis bij de locatie rwzi Marum (zwart omljnd)

Functioneel leefgebied

Er bevindt zich in het plangebied geen essentiële vliegroute van vleermuizen, daarvoor waren de aantallen te laag. Hierbij is echter de kanttekening dat er ten noorden van het afgesloten deel (dat wil zeggen, boven het vierkante deel van het plangebied in Figuur 4.1) niet gepost is. De verwachting is echter dat als zich hier ook een vliegroute bevindt, dit wel merkbaar zou zijn. Het plangebied betreft tevens geen essentieel foerageergebied vanwege de lage aantallen vleermuizen die zijn waargenomen.

4.2 Jaarrond beschermde nesten

Alle drie de rwzi's zijn vier maal onderzocht op jaarrond beschermd nesten van roofvogels en grote gele kwikstaart.

Grote gele kwikstaart

Verblijfplaatsen

De grote gele kwikstaart was niet aanwezig tijdens de veldbezoeken, maar heeft in eerdere jaren gebroed bij de rwzi's in Gaarkeuken en Zuidhorn. Bij beide rwzi's werden nesten van vorig jaar aangetroffen dankzij de hulp van een medewerker. Bij de rwzi Zuidhorn bevatte het nest (in een machine) oude (gele) veertjes van de grote gele kwikstaart. Op rwzi Gaarkeuken staat een machine met een bedieningspaneel. De klep hiervan sluit niet geheel waardoor de grote gele kwikstaart naar binnen kan. Hier heeft hij vorig jaar zijn nest gebouwd. In 2020 heeft de grote gele kwikstaart bij geen van de rwzi's gebroed.

Functioneel leefgebied

De nesten van de grote gele kwikstaart worden niet meer gebruikt als verblijfplaats. De rwzi's zullen dan ook geen essentieel onderdeel (meer) zijn van het functioneel leefgebied.

Roofvogels met een jaarrond beschermd nest

Verblijfplaatsen

Tijdens de veldbezoeken zijn geen nesten van roofvogels aangetroffen in het plangebied. Bij Zuidhorn broeden aan de noordzijde twee kraaien. Bij het derde nest (oostzijde) is geen activiteit waargenomen. Bij Gaarkeuken was een nestprobeersel aanwezig tijdens de quickscan. Dit nest is niet verder opgebouwd. Bij Marum is bij geen van de nesten activiteit waargenomen. De houtwal is erg gevarieerd met veel zangvogels zoals braamsluiper en zwartkop.

Functioneel leefgebied

Tijdens de veldbezoeken zijn geen nesten van jaarrond beschermde roofvogels gevonden. De rwzi's zullen dan ook geen essentieel onderdeel zijn van het functioneel leefgebied.

4.3 Steenmarter

De vervallen container bij rwzi Marum is onderzocht op de aanwezigheid van steenmarter.

Verblijfplaatsen

Uit uitwerpselen en prooiresten die gevonden zijn tijdens het onderzoek bleek dat de steenmarter zich soms ophoudt onder de container. Deze heeft hier echter geen vaste verblijfplaats, aangezien de steenmarter zelf nooit is aangetroffen onder de container. Hierop is gecontroleerd tijdens de vier bezoeken voor de jaarrond beschermde nesten. De container wordt nog regelmatig gebruikt door het waterschap en bevat geen toegangsmogelijkheden voor steenmarter. De binnenkant is daardoor sowieso ongeschikt voor de steenmarter.

Functioneel leefgebied

Het territorium van steenmarter is groot, namelijk 80-700 hectare (Zoogdiervereniging, 2020). Tijdens het veldbezoek zijn uitwerpselen van de steenmarter gevonden bij de container bij rwzi Marum. Het plangebied behoort daarom vermoedelijk tot het territorium van een steenmarter. Er zijn echter voldoende alternatieven beschikbaar in de directe omgeving van het plangebied. De container is geen essentieel onderdeel van het functioneel leefgebied.

5 Effecten van de ingreep en te treffen maatregelen

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten van de werkzaamheden op beschermde soorten. Uitgangspunt voor de effectbepaling is dat rust- en verblijfplaatsen die plekken zijn voor een soort die van essentieel belang zijn voor haar levenscyclus en een onmisbaar onderdeel zijn van het habitat¹. Om effecten te voorkomen zal de functionaliteit van rust- en verblijfplaatsen gewaarborgd moeten zijn. Waar relevant is aangegeven welke maatregelen in dit kader van toepassing zijn.

5.1 Vleermuizen

Het plangebied rwzi Marum heeft betekenis voor gewone dwergvleermuis.

Effect op verblijfplaatsen

Voortplantings-, rust- en andere verblijfplaatsen

Er is een paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis aanwezig in de onderzochte bomen (zie Figuur 4.1). Indien de boom met de verblijfplaats of de direct omringende bomen gekapt worden dan zal deze verblijfplaats verloren gaan.

Overige functies

Het plangebied betreft geen essentiële vliegroute en foerageergebied. De werkzaamheden hebben geen effect op potentieel foerageergebied noch op een mogelijke vliegroute voor vleermuizen.

Effect op het aanbod aan verblijfplaatsen (kwantiteit)

Tijdelijke effecten

In de winter dienen er vervangende verblijfplaatsen voor de vleermuizen gerealiseerd te worden in de vorm van vleermuiskasten. Deze dienen voor het actieve seizoen van vleermuizen opgehangen te worden (voor april 2021). Er zal daardoor geen verlies van verblijfplaatsen in aantallen plaatsvinden.

Permanente effecten

Indien er duurzame vleermuiskasten worden gebruikt met een levensduur > 10 jaar, zullen er geen permanente negatieve effecten plaatsvinden.

Huidige staat van instandhouding

De huidige staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis wordt in Nederland en in Friesland als gunstig gezien.

Staat van instandhouding na de ingreep

De gunstige staat van instandhouding zal na de ingreep niet veranderen.

¹ Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC. Final version, February 2007

Beoordeling ten aanzien van verbodsbepalingen

Doden en/of verwonden van dieren (Wnb art. 3.5.1)

Doden of verwonden van dieren kan op verschillende manieren voorkomen worden:

1. Bomen niet kappen;
2. Eventuele kap van de bomen uitvoeren in een periode van het jaar dat de verblijfplaatsen niet in gebruik zijn;
3. Wanneer 1 en 2 niet mogelijk zijn moet de kap van de bomen worden uitgevoerd in combinatie met werende maatregelen, in de actieve periode voor vleermuizen. De dieren in een paarverblijf kunnen dan naar een andere locatie uitwijken en daarmee wordt doden en/of verwonden van dieren voorkomen. Overtreding van de Wet natuurbescherming wordt dus redelijkerwijs voorkomen.

Hoewel er in alle redelijkheid maatregelen worden genomen om het per ongeluk doden van dieren te voorkomen kunnen de maatregelen natuurlijk geen absolute garantie bieden, tenzij er gekozen wordt voor optie 1. Het bevoegd gezag kan daarom een ontheffing nodig achten voor het doden van gewone dwergvleermuizen.

Vernielen of beschadigen verblijfplaatsen (Wnb art. 3.5.4)

Het vernielen of beschadigen kan alleen voorkomen worden door de bomen niet te kappen. Wanneer de bomen niet gespaard kunnen worden gaat een paarverblijfplaats verloren. De fysieke aantasting van een verblijfplaats van vleermuizen is een overtreding van de Wet natuurbescherming. Voor uitvoering van de werkzaamheden is naar oordeel van het bevoegd gezag een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig.

Opzettelijk verstoring (Wnb art. 3.5.2)

Wanneer er sprake is van optie 3 (zie hierboven), betekent het onvermijdelijk dat er dieren verstoord worden omdat ze gedwongen worden een alternatieve verblijfplaats te zoeken (binnen hun territorium cq. netwerk van verblijfplaatsen in de nabije omgeving). Dit betekent een overtreding van de Wet natuurbescherming artikel 3.5.2, opzettelijke verstoring.

Uitvoering van werkzaamheden in de directe omgeving van het plangebied in de periode maart tot oktober hebben een verstrend effect op vleermuizen die het plangebied gebruiken als foerageergebied of vliegroute, wanneer dit 's avonds gebeurt. Verstoring kan voorkomen worden door de werkzaamheden overdag uit te voeren en geen gebruik te maken van kunstmatig licht. Omdat er echter geen sprake is van een essentieel foerageergebied of vliegroute wordt dit door het bevoegd gezag niet gezien als opzettelijke verstoring (geen overtreding van de wet). Wel wordt vanuit de zorgplicht aanbevolen werkzaamheden overdag uit te voeren.

5.2 Jaarrond beschermde nesten

Het plangebied heeft geen betekenis voor grote gele kwikstaart en roofvogels. Nesten van de grote gele kwikstaart zijn uit voorgaande jaren aanwezig bij de rwzi's in Gaarkeuken en Zuidhorn.

Effect op verblijfplaatsen

Voortplantings-, rust- en andere verblijfplaatsen

Er is tijdens het onderzoek vastgesteld dat er geen vogels gebruik maken van de aanwezige nesten. De werkzaamheden hebben daarom geen effect op vogels met jaarrond beschermde nesten.

Overige functies

De werkzaamheden hebben geen effect op essentieel foerageergebied voor vogels met een jaarrond beschermd nest.

Beoordeling ten aanzien van verbodsbepalingen

Vernielen of beschadigen verblijfplaatsen (Wnb art. 3.5.4)

Art. 3.1.2 Wnb wordt niet overtreden door de voorgenomen werkzaamheden.

Opzettelijk verstoring (Wnb art. 3.5.2)

Art. 3.1.4 Wnb wordt niet overtreden door de voorgenomen werkzaamheden.

5.3 Steenmarter

De steenmarter houdt zich heel af en toe op onder de container bij rwzi Marum. Tijdens vier veldbezoeken is hij niet ter plaatse waargenomen.

Effect op verblijfplaatsen

Voortplantings-, rust- en andere verblijfplaatsen

Het plangebied (de container) vormt geen vaste voortplantings- of rustplaats voor de steenmarter. De ingreep heeft daarom geen effect op de steenmarter en de gunstige staat van instandhouding.

Beoordeling ten aanzien van verbodsbepalingen

Vernielen of beschadigen verblijfplaatsen (Wnb art. 3.10, lid 1b)

Art. 3.10, lid 1b Wnb wordt niet overtreden door de voorgenomen werkzaamheden.

Opzettelijk te doden of te vangen (Wnb art. 3.10, lid 1a)

Door het nemen van mitigerende maatregelen kan overtreding van dit wetsartikel worden voorkomen. Zie hoofdstuk 5.4 Steenmarter.

5.4 Conclusies en maatregelen beschermde soorten

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming. In dit kader gelden voor uitvoering van de werkzaamheden de hieronder genoemde voorwaarden.

Vleermuizen (maatregelen gelden enkel voor rwzi Marum)

- Bij de voorgenomen werkzaamheden gaat, wanneer er in de noordoosthoek bij rwzi Marum bomen gekapt worden, één paarverblijfplaats verloren. Dit is een overtreding van de wet natuurbescherming, waar een ontheffing voor aangevraagd dient te worden.
- Door niet tijdens de schemer/nacht met kunstlicht te werken, wordt opzettelijke verstoring voorkomen (art. 3.5.2 Wnb).
- Uiterlijk drie dagen voor start van de werkzaamheden dienen de verblijfplaatsen ontoegankelijk voor vleermuizen te worden gemaakt.
- De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd in een periode dat de verblijfplaatsen niet in gebruik zijn.
- Voorafgaand aan de werkzaamheden dient te worden gecontroleerd of geen vleermuizen in de verblijfplaatsen aanwezig zijn.
- Er dienen tijdelijke vervangende verblijfplaatsen te worden aangeboden tijdens de werkzaamheden.
- Er dienen permanente vervangende verblijfplaatsen te worden aangeboden na afloop van de werkzaamheden.

Steenmarter (maatregelen gelden enkel voor rwzi Marum)

De steenmarter maakt zeer sporadisch gebruik van de ruimte onder de container bij rwzi Marum. Omdat dit geen vaste verblijfplaats vormt, is deze locatie niet wettelijk beschermd onder artikel 3.10, lid 1b. Om het doden van dieren te voorkomen (art. 3.10, lid 1a), moet voorafgaand aan het verwijderen van de container worden gecontroleerd of de steenmarter onder de container aanwezig is. Zo ja, kan hij worden weggejaagd.

Overige maatregelen (geldt voor alle drie de rwzi's)

De werkzaamheden worden mogelijk uitgevoerd buiten het broedseizoen. Indien het niet buiten het broedseizoen uitgevoerd wordt, dan dienen maatregelen genomen worden dat vogels niet zullen gaan broeden op de werklocaties.

6 Aanbevelingen

Algemene aanbevelingen

De grote gele kwikstaart is een zeldzame soort die juist vaak op rwzi's wordt aangetroffen door de aanwezigheid van stromend water. Voor de grote gele kwikstaart kunnen nestkastjes worden opgehangen. Deze soort broedt bijna niet in Groningen door het ontbreken van stromend water en nestgelegenheid.

Indien er in de toekomst nieuwe gebouwen op één van de locaties geplaatst worden, zouden hierin voorzieningen opgenomen kunnen worden voor fauna. Bijvoorbeeld nestkasten voor kwikstaarten en andere vogels of kasten voor vleermuizen.

Het strakke gazon bij de rwzi's trekt kwikstaarten aan. Door dit om te zetten naar 'nectar onder het maimes' (zie hiervoor het bloemenmengsel M5 van cruydthoeck) kan het gazon meer laag groeiende kruiden bevatten die insecten aantrekken, maar ook nog steeds kwikstaarten. Nectar onder het maimes mengsel is geschikt voor gazons die relatief extensief, dus maximaal eens per drie à vier weken gemaaid worden. De soorten in het mengsel kunnen in het lage gazon vaak toch bloemen vormen welke benut kunnen worden door bestuivende insecten. Voor veel andere soorten insecten en vogels is een hogere vegetatie met meer kruiden en bloemen nodig. Dit kan eventueel langs de boswal gerealiseerd worden, waardoor er een meer natuurlijke overgang komt van de bomen, naar het gazon toe.

Voor alle rwzi's geldt dat een meer gevarieerde bomenrij het gebied ecologisch kan versterken. Dit kan door verschillende struiken aan te planten onder de bomen, maar ook door een minder harde overgang van de bomenrij naar het gazon door het aanplanten van struiken en vervolgens wat meer kruidenrijke vegetatie richting het gazon toe.

Rwzi Zuidhorn

Het bijbehorende terrein van Zuidhorn is vrij bijzonder. Er waren relatief veel overwinterende houtsnippen en watersnippen aanwezig. Met name omdat de provincie Groningen vrij weinig bossen heeft, zijn houtsnippen niet algemeen in de provincie. Om deze soorten te behouden zou het bijbehorende terrein zoveel mogelijk met rust gelaten moeten worden. Echter voorkomen moet worden dat het terrein op de duur geheel dichtgroeit met bos. Geregeld zullen delen van het terrein open gehouden moeten worden.

Bij Zuidhorn kunnen eventueel een of meerdere poelen aangelegd worden in het natte zuidelijke deel. Poelen zijn belangrijk voor diverse insecten (waaronder vlinders en libellen), amfibieën, zoogdieren, vogels en vleermuizen.

Literatuur

Bij12. Kennisdocument Buizerd, versie 1.0, juni 2017.

NDFD 2020(i). Nationale Database Flora en Fauna. Geraadpleegd op 14 augustus 2020.

NGB, 2017. Vleermuisprotocol 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl

van der Heide, J.H. 2019. Natuurtoets negen rioolgemaal en drie RWZI's Noorderzijlvest; Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming. Bureau Waardenburg Rapportnr. 19-231. Bureau Waardenburg, Haren.

Vergeer J.W., van Dijk A.J., Boele A., van Bruggen J. & Hustings F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2017) Vleermuisprotocol 2017, maart 2017.

Vogel R.L., Bouwma I., Koese B., Kranenbarg J., La Haye M., Odé B., Sierdsema H., Sparrius L., Verburg P. & Zollinger R., 2013. Het belang van Nederland buiten de Ecologische hoofdstructuur voor soorten van de Vogelrichtlijn en van bijlage V van de Habitatrichtlijn. Sovon-rapport 2013.015. Sovon, Nijmegen.

Zoogdiervereniging, 2020. www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/steenmarter. Geraadplaagd 31-8-2020.

Bijlage I Wettelijk kader

1.1 Inleiding

Vanaf 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (kortweg: Wnb) in werking. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Met de inwerkingtreding van de Wnb zijn de provincies het bevoegde gezag voor de ontheffing- en vergunningverlening voor plannen en projecten en voor het vaststellen van vrijstellingsregelingen. Bij provincie overschrijdende projecten is dit de minister van EZ.

Deze bijlage vat het wettelijk kader samen voor toetsing van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen. In paragraaf 1.2 komen algemene bepalingen van de wet aan de orde. Gebiedsbescherming is in de wet beschreven in 'Hoofdstuk 2 Natura 2000-gebieden' en is hier samengevat in paragraaf 1.3. De bescherming van soorten is in de wet beschreven in 'Hoofdstuk 3 Soorten' en in deze bijlage samengevat in paragraaf 1.4. De bescherming van bomen en bos is in de wet beschreven in 'Hoofdstuk 4 Houtopstanden, hout en houtproducten' en is hier samengevat in paragraaf 1.5. Andere onderdelen van de Wnb zoals jacht, schadebestrijding, overlastbestrijding, faunabeheer en omgang met exoten maken geen deel uit van deze bijlage.

1.2 Algemene bepalingen

Art 1.10 De Wet natuurbescherming is gericht op:

het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;

het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies, en

het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

Art 1.11 Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Deze zorgplicht houdt in elk geval in dat handelingen waarvan redelijkerwijs verwacht mag worden dat ze nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten achterwege blijven, dan wel dat noodzakelijke maatregelen worden getroffen om negatieve gevolgen te voorkomen, of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen te beperkt of ongedaan worden gemaakt.

Art 1.12 Gedeputeerde staten van de provincies dragen zorg voor:

het nemen van de nodige maatregelen voor de bescherming, de instandhouding of het herstel van biotopen en leefgebieden in voldoende gevarieerdheid voor alle van nature in het wild levende vogelsoorten en planten en dieren en hun habitats van bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn en habitattypen van bijlage I van de Habitatrichtlijn;

het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende van nature in het wild voorkomende dieren en plantensoorten;

de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland.

Gedeputeerde staten kunnen gebieden buiten het Natuurnetwerk Nederland aanwijzen die van provinciaal belang zijn vanwege hun natuurwaarden of landschappelijke waarden, met inachtneming van hun cultuurhistorische kenmerken. Deze gebieden worden aangeduid als 'bijzondere provinciale natuurgebieden' en 'bijzondere provinciale landschappen'.

1.3 Natura 2000-gebieden

De Wnb heeft tot doel het beschermen en in stand houden van Natura 2000-gebieden.

Relevante wettelijke bepalingen

De beoordeling van projecten en andere handelingen wordt geregeld in artikel 2.7 tot en met artikel 2.9. Aanwijzingsbesluiten geven de instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van de leefgebieden voor vogels van de Vogelrichtlijn, de natuurlijke habitats en de habitats van soorten van de Habitatrichtlijn. De instandhoudingsmaatregelen zijn voor elk gebied beschreven in het beheerplan. Tevens beschrijft het beheerplan welke handelingen en ontwikkelingen in het gebied en daarbuiten het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen. Voor het uitvoeren van plannen of projecten kan GS de verplichting opleggen tot preventieve of herstelmaatregelen. Dit is niet van toepassing indien voor het plan of project een (omgevings)vergunning is verleend.

Beoordeling van plannen en projecten

Art. 2.7 Voor een plan dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie (in cumulatie) met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, is een **passende beoordeling** noodzakelijk.

Er is een **vergunning** nodig van GS voor projecten of andere handelingen die de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstrend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen. De bevoegdheid ten aanzien van de vergunningverlening ligt bij GS van de provincie waarin het project wordt uitgevoerd.

Er geldt een **uitzondering op de vergunningprocedure** op grond van de Wet natuurbescherming: als via een andere wettelijke bepaling een passende beoordeling verplicht is (bijvoorbeeld op grond van de Tracéwet of de Spoedwet wegverbreding) voor de besluitvorming.

Art. 2.9 Géén vergunning is nodig:

Als het project of de handeling is opgenomen in een Natura 2000-beheerplan of in een vastgesteld programma voor Natura 2000-gebieden (zoals de PAS). Voorwaarde is dat 1) ten aanzien van het plan of het programma een passende beoordeling van projecten is uitgevoerd waaruit de zekerheid is verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet zal aantasten, en 2) dat het bestuursorgaan dat het plan of programma heeft vastgesteld, tevens bevoegd gezag is voor vergunning-verlening of dat dit bestuursorgaan heeft ingestemd heeft met het plan of programma.

Als het project of de handeling al bestond of bekend was op de referentiedatum 31 maart 2010 of later als het gebied later is aangewezen (ook wel bekend als bestaand gebruik).

Als het project of de handeling behoort tot door PS bij verordening aangewezen categorieën van gevallen.

Toelichting op begrippen

Habitattoets

De habitattoets is de verzamelnaam van toetsingen van effecten van plannen en projecten op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. In beginsel worden de effecten van plannen en projecten op Natura 2000-gebieden 'passend beoordeeld'. Als er kans is op significant negatieve effecten en mitigerende maatregelen bij de beoordeling zijn betrokken wordt gesproken over een '**passende beoordeling**'. Om procedurele redenen kan er voor worden gekozen om een **oriëntatiefase** – soms ook wel '**voortoets**' genoemd – te doorlopen. De inhoudelijke studie is in de oriëntatiefase in grote lijnen identiek aan een passen de beoordeling, echter mitigerende maatregelen zijn bij de oriëntatiefase niet bij de beoordeling betrokken. Als de conclusie is dat significante negatieve effecten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten en maatregelen nodig zijn om significant negatieve effecten met zekerheid te voorkomen, zal alsnog een passende beoordeling nodig zijn.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen zijn maatregelen ter voorkoming of beperking van het (mogelijke) effect van het project of andere handeling en deze maatregelen zijn onlosmakelijk verbonden zijn met een project / andere handelingen

Cumulatieve effecten

Voor de habitattoets geldt uitdrukkelijk dat voor elke activiteit onderzocht moet worden of er mogelijke significante effecten zijn als gevolg van de activiteit afzonderlijk en in combinatie met andere plannen en projecten. In het laatste geval moeten de gezamenlijke ofwel cumulatieve effecten beoordeeld worden in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. Het gaat daarbij om alle plannen en projecten die op bestuurlijk niveau zijn goedgekeurd en die nog niet (volledig) zijn gerealiseerd.

Significantie

Van significante effecten kan sprake zijn als ten gevolge van het plan of project realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt bemoeilijkt of onmogelijk wordt gemaakt. In de Leidraad bepaling Significantie is het begrip 'significante gevolgen' toegelicht.¹

Externe werking

Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als die activiteiten negatieve effecten op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied (kunnen) veroorzaken. Dit wordt de 'externe werking' van de bescherming genoemd.

Voormalig Programma Aanpak Stikstof

Op 1 juli 2015 is de Programma Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden. Het PAS is opgenomen in de Wet natuurbescherming. Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State geoordeeld dat het PAS niet voldoet aan de Habitatrichtlijn. Dit betekent o.a. dat de in de PAS gehanteerde grenswaarden vervallen en voor elke bijdrage aan de depositie 'hoe klein ook' ecologische gronden moet worden onderbouwd wat de effecten zijn of dat deze verwaarloosbaar zijn of kunnen worden uitgesloten

Het voormalige PAS programma beoogde met een gericht pakket van herstelmaatregelen enerzijds waarborgen te geven voor behoud en herstel van stikstofgevoelige habitats en leefgebieden van soorten en anderzijds ruimte te bieden voor nieuwe economische activiteiten. Voor projecten die vermeld zijn op een lijst met prioritaire projecten was op voorhand ruimte gereserveerd. Voor nieuwe projecten (niet-prioritair) gold bij een toename van stikstofdepositie op een stikstof gevoelig habitat met thans al een overschrijding het volgende:

Activiteiten met een stikstofdepositie vanaf 1 mol/ha/jaar zijn vergunningplichtig.

Activiteiten met een stikstofdepositie onder 0,05 mol/ha/jaar zijn niet vergunningplichtig.

Voor activiteiten met een stikstofdepositie tussen 0,05 mol/ha/jaar – 1 mol/ha/jaar moet voor het Natura 2000-gebied worden nagegaan wat de actuele geldende grenswaarde is. Bij 95% uitgegeven depositieruimte wordt de grenswaarde verlaagd naar 0,05 mol/ha/jaar; dan is dus een vergunning nodig bij een stikstofdepositie hoger dan 0,05 mol/ha/jaar (anders bij 1 mol/ha/jaar)

De omvang van de stikstofdepositie als gevolg van een project moet worden vastgesteld aan de hand van het rekenmodel AERIUS Calculator.

1.4 Soorten

Verbodsbepalingen

De Wnb onderscheid bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes:

Art. 3.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Het is verboden opzettelijk in het wild levende vogels (VR artikel 1) te doden of te vangen.

Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder 1 te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.

Het is verboden eieren van vogels als bedoeld onder 1 te rapen en deze onder zich te hebben.

¹ Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. Publicatie Steunpunt Natura 2000, versie 27 mei 2010.

Het is verboden vogels als bedoeld onder 1 opzettelijk te storen.

Het verbod, opzettelijk storen, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten vogels die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd¹. Voor andere soorten geldt dat de nesten alleen beschermd zijn wanneer zij (in het broedseizoen) in gebruik zijn.

Art. 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Het is verboden in het wild levende **dieren** (HR bijlage IV, VvBern Bijlage II, VvBonn Bijlage I) opzettelijk te doden of te vangen.

Het is verboden dieren als bedoeld onder 1 opzettelijk te verstoren.

Het is verboden eieren van dieren als bedoeld onder 1 in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.

Het is verboden voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder 1 te beschadigen of te vernielen.

Het is verboden **planten** (HR bijlage IV, VvBern Bijlage I) in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Art. 3.10 Beschermingsregime andere soorten

Het is verboden in het wild levende **zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers** van de soorten, genoemd in de bijlage bij de Wet, onderdeel A, natuurbescherming opzettelijk te doden of te vangen.

Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder 1 opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Het is verboden **vaatplanten** genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij de Wet natuurbescherming, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Ontheffingen en vrijstellingen

Gedeputeerde staten kunnen een ontheffing verlenen van verboden die gelden voor Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (Art 3.3), Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (Art 3.8) en Beschermingsregime andere soorten (Art 3.10 lid 2). Provinciale staten en de Minister kunnen bij verordening vrijstelling verlenen van deze verboden (Art 3.3, Art 3.8)

Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

er bestaat geen andere bevredigende oplossing,

er is voldaan aan een in Art 3.3 dan wel Art 3.8 genoemd belang,

er is geen sprake van een verslechtering van de (gunstige) staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

Aan een ontheffing kunnen voorwaarden worden gesteld om schade te beperken of te compenseren zodat er geen afbreuk wordt gedaan aan de Svl.

¹ Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

Art. 3.3, Art. 3.8 De verboden voor zijn niet van toepassing op handelingen ten behoeve van instandhoudingsmaatregelen en handelingen in het kader van een Natura 2000-beheerplan of een vastgesteld programma (zoals bijvoorbeeld de PAS).

Art. 3.10 Voor soorten vallend onder 'Beschermingsregime andere soorten' kan de provincie een vrijstelling verlenen voor handelingen in het kader van de **ruimtelijke inrichting of ontwikkeling** van gebieden en **bestendig beheer of onderhoud**.

Art. 3.31 De hierboven genoemde verboden onder de drie beschermingsregimes zijn niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde **gedragscode** en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer of onderhoud en ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

1.5 Houtopstanden

Hoofdstuk 4, paragraaf 4.1 van de Wnb regelt de verbodsbepalingen ten aanzien van houtopstanden. De Wet natuurbescherming beschermt houtopstanden met een oppervlakte van minimaal 1000 m² en rijbeplantingen die bestaan uit meer dan 20 bomen (art. 1.1).

Art. 4.1 De bepalingen in § 4.1 hebben o.a. geen betrekking op houtopstanden binnen de bebouwde kom, op erven of in tuinen, wegbeplantingen, beplanting langs rijkswegen, boomsingels en in het geval van het dunnen van een houtopstand.

Art. 4.2 Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van vriend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten.

Art. 4.3 Als een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, met uitzondering van het periodiek vellen van vriend- of hakhout, geldt een plicht tot herbeplanten van dezelfde grond binnen drie jaar na het vellen.

Art. 4.4 De bepalingen in § 4.1 zijn eveneens niet van toepassing als het vellen van houtopstanden en herbeplanten wordt gerealiseerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode.

In de artikelen van § 4.1 zijn meer uitzonderingen aangegeven.

Bureau Waardenburg bv

Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365, 4100 AJ Culemborg

Telefoon 0345-512710, Fax 0345-519849

E-mail info@buwa.nl, www.buwa.nl